

Foredragsholder: Kunnskapsminister Kristin Halvorsen,
Kunnskapsdepartementet
Arrangement: Landsdelssamling PPT og Statped
Arrangør: Statped Nord
Dato: Tirsdag 28. september 2010 – Kl.
13.00 -14.00
Sted: Rica Hotell, Bodø

Etter Midtlyngutvalget – hva nå?

Intro

Vi har hatt en obligatorisk grunnskole (folkeskole) her i landet fra siste halvdel av 1800-tallet, men helt fram til midten av 1970-årene var det fortsatt en del barn og unge som ble betraktet som ikke opplæringsdyktige:

I Roy Jacobsens *Vidunderbarn* beskriver han "Lippern" en speisalskole på Torshov: "på barnemunne en blanding av fjøs, fengsel og laboratorium, det mest stigmatiserende sted på jord".

I en brosjyre utsendt fra Kirke og Undervisningsdepartementet i 1950 hadde man avbildet seks barn i grunnskolealder.

Tre av barna ble omtalt som "*Tilbakestående barn som med stort utbytte har gått i specialscole*". De tre andre hadde følgeteksten "*Barn som er for lavtstående til å ha nytte av skolegang. De kan av*

og til ha litt nytte av opplæring i særskilte arbeidsheimer”. De tre siste barna så for meg ut til å muligens være barn med diagnose Down syndrom.

Vi har kommet mye lengre som fellesskap og samfunn enn i 1950, men på dette feltet har vi alltid arbeid som gjenstår og det er alltid god grunn til å holde garden oppe; For det å sikre menneskeverd og like muligheter for alle i samfunnet er ikke noe vi kan oppnå en gang for alle. Det er et evig pågående arbeid.

Denne konferansen har et variert innhold og tar opp viktige spørsmål. Min innfallsvinkel i dette innlegget vil være de politiske målsettingene vi har for en reelt inkluderende skole, og hvilke strategier jeg og Regjeringen har for å nå disse målsettingene. Dette arbeidet er høyaktuelt siden vi i departementet arbeider intenst med å følge opp Midtlyngutvalgets NOU 2009:18 *Rett til læring*.

Jeg skal si noe om PPT og Statped's framtidige rolle, og selv om jeg ikke kan være veldig konkret, fordi vi for tiden står midt oppe i flere politiske prosesser, vil jeg peke på noen viktige retninger. God politikk forutsetter et godt samspill og dialog med

kommuner, brukerorganisasjoner og de ulike statlige aktører og støttesystemer. Ikke minst sier jeg dette, fordi jeg oppfatter at det spesialpedagogiske fagfeltet er faglig både komplekst og komplisert.

Tilbakeblikk

Men la oss begynne med å se litt mer i bakspeilet:

Arne Skouen, Dagbladetjournalist , og far til en datter med autisme, skrev ”Rettfærd for de handikappede” i 1966. Dette var viktig sakprosa som var formulert som et opprop og en protest: Noen hadde begynt å snakke om at vi var på vei mot et klasseløst samfunn i tiårene etter krigen. Folk flest opplevde jo at livene deres materielt sett ble mye bedre, at barn av tradisjonelle arbeiderfamilier begynte på universitetene, skaffet seg fine karrierer og gjorde klassereiser.

Skouen visste at de reelle klasseskillene ofte er usynlige for de som ikke selv lever med sosiale stengsler og usynlige barrierer. Han skrev i protest mot at vi som samfunn tillater at enkeltmennesker og grupper står uten påvirkningsmakt og er gjort usynlige av et majoritetssamfunn som ikke vil snakke om, ikke vil se, og ikke vil vite.

”Vi, de nærmeste er så mange, og vi representerer så mangt og meget i samfunnet at vi burde makte å flytte et par berg om vi samler kreftene!”, sa Skouen.

Han utfordret foreldre til å være med å flytte fjell for skaffe rettferdighet til alle de som levde sine ”bortgjemte” liv på sentralinstitusjonene, ofte langt inn i skogen, langt fra folk, langt fra by og fellesskap og helt ute av synsfeltet til den ”friske” og ”normale” delen av befolkningen.

Når samfunnet plasserer individer i grupper og grupper av individer gjøres stemmeløse, vet vi at klassesamfunnet finnes. Det fantes da og det finnes til dels også i dag, men det er mange som har vært med å flytte fjell de siste femti-seksti årene!

Vi snakker som regel om betydningen av å integrere og inkludere mennesker med fysiske eller psykiske funksjonshindringer, men ofte glemt er det motsatte perspektivet. ”Den omvendte integreringen” som også er viktig for hva slags menneskesyn vi forvalter. ”Normalsamfunnet” forstått som mennesker tilhørende den delen av samfunnet som ikke opplever hverdager med fysiske og psykiske hindre og

barrierer, trenger i høyeste grad å erfare og kjenne den delen av virkeligheten som ikke bare går på strak line, rett fram.

Toleranse, respekt og likeverd skapes gjennom nærhet, og kjennskap.

I dag vekker begrepene som ble brukt på 1800-tallet og første del av 1900-tallet grøss og gru: "Abnorme barn", "krøpling", "evneveike", "åndssvake" osv. Sterkt stigmatiserende språkbruk ville vi mene i dag. Men det er ikke mer enn et par generasjoner siden vi i Norge fikk allmenne rettigheter for alle elever til opplæring, og den inkluderende skolen har en forholdsvis kort historie.

Det er fortsatt er ting som gjenstår for å gjøre skolen inkluderende og tilpasset mangfoldet av elever. Vi vet også at det finnes barn, unge og voksne som hver dag opplever at tersklene er for høye, at folk ikke forstår, at de møter en skole som ikke har samme ambisjoner for dem som for andre, at de ikke får den faglige og sosiale støtten de trenger for å fungere som andre og sammen med andre.

Det har skjedd mye i synet på elevenes rettigheter og forholdet mellom den ordinære undervisningen og spesialundervisning.

Men vi snakker samtidig om målsettinger vi må fortsette å strekke oss etter, og som vi ikke vil oppnå en gang for alle.

Det har vært en betydelig endring i synet på hvilke sjanser og rettigheter personer med funksjonsnedsettelse har til opplæring og aktiv deltakelse i samfunnet, særlig etter 1950.

Politisk/ideologiske, sosialpolitiske, faglig/pedagogiske og økonomiske faktorer har påvirket utviklingen nasjonalt og internasjonalt.

Bedringen av opplæringstilbudene for elever med funksjonsnedsettelse, og kvaliteten på disse, har skjedd omtrent parallelt med endringer i holdninger, rettigheter og i tiltak og tjenester innenfor andre samfunnsområder som helse- og sosialsektor, boligpolitikken, trygdesystemet, arbeidsmarkedssektoren m.m

Vi har gått fra en segregeringsideologi, via sterkere rettigheter til en inkluderingsideologi med stadig mer fokus på styrking av kvaliteten på tilbudet.

Barnehagen har gitt oss en historisk unik mulighet til å komme barn med spesielle behov i møte på et mye tidligere tidspunkt. Det er viktig at barnet får hjelp så tidlig som mulig.

”Tidlig innsats”-reformen

De siste åra har vi arbeidet med en reform som jeg mener er av stor betydning for å lykkes med en inkluderende skole. Det handler ikke om så konkrete og synlige grep som nærskoleprinsippet eller å avskaffe spesialskoler, men jeg mener vi kan få til enormt mye dersom vi lykkes i å gjennomføre alle intensjoner i reformen med overskriften ”tidlig innsats”.

- Rett til barnehage
- Økt kvalitet i barnehagene
- Tettere oppfølging av alle barn i barnehagene
- Bedre tilrettelegging av overgangen mellom skole og barnehage
- Økt innsats på de første klassetrinnene
- Slutt på ”vente og se”-holdninger i skolen

Dette er viktig i mange sammenhenger, og en sentral del av strategien for å nå mål som å redusere drop-out i videregående og mer sosial utjevning i utdanningsløpet. Men for barn med noen særlige utfordringer er tidlig innsats helt avgjørende.

Dette var også en viktig grunn til at vi i 2007 nedsatte et offentlig utvalg for å gjennomgå spesialpedagogiske feltet. Utvalget, som går under navnet *Midtlyngutvalget*, levert i juli 2009 en

omfattende rapport. Den gir en rekke anbefalinger med ulike tiltak og strategier for å sikre barn, unge og voksne med særskilte behov bedre læring og utvikling. Viktige deler av deres mandat handlet om hvordan oppnå tidlig innsats, hvordan forberede det lokale og det statlige spesialpedagogiske støtteapparatet og sikre at den allmenne kvaliteten i skolen er slik at alle elever uavhengig av ulike forutsetninger blir i varetatt.

Utdanningssystemet vårt skal oppfylle alle barns rett til læring, og gi alle en best mulig utdanningsplattform for livet. Den enkeltes sjanser til å lykkes skal ikke være avhengig av familiebakgrunn, funksjonsnivå og økonomi. Da trenger vi barnehager og skoler av generell høy kvalitet, med solid generell kompetanse hos både barnehagepersonell, førskolelærere og lærere, men vi trenger også kompetanse og ressurser som disse kan støtte seg på.

Barnehagens rolle og muligheter

Etter hvert går nesten alle norske barn i barnehage. Det gir oss unike muligheter for tidlig innsats og støtte. Gode barnehager vil bidra til å sikre alle barn en god start både når det gjelder læring og omsorg.

Mange av de spesialpedagogiske tiltakene kan gjennomføres i de daglige situasjonene i barnehagen. Barnehagen gir muligheter for å integrere trening i spesifikke ferdigheter i et miljø og i situasjoner som er naturlige for barnet slik at segregering kan unngås.

I barnehagen møter barn andre barn. Å være sammen med andre barn er av avgjørende betydning for barnets tidlige utvikling av språklige og kommunikative ferdigheter.

Barnehagen er en viktig arena, både for å finne fram til de som strever og for å iverksette tiltak i samarbeid med foreldrene og andre.

Barnehagens personale skal vurdere barnas utvikling og trivsel fortløpende. De fleste barn lærer å snakke i løpet av sine første leveår, men utviklingen skjer i ulikt tempo. Barnehagen er i en unik situasjon til å oppdage om barn har forsinket eller mangelfull språkutvikling.

En avgjørende faktor for kvalitet, for godt pedagogisk arbeid og for omsorg og trygghet, er et kompetent personale.

Grunnoplæring

Norge har kommet langt i arbeidet med å inkludere barn, unge og voksne med særskilte behov i samfunnet.

Barnehagen og skolen har vært sentrale arenaer for dette inkluderingsarbeidet. Det er viktig å bygge positive holdninger i inkluderingsarbeidet tidlig, derfor er vi opptatt av at alle barnehager og skoler skal være for alle.

Sentrale utfordringer

Men dette betyr ikke at vi ikke har utfordringer:

Utfordring: Inkludering/Segregering

Inkludering har som ideal at alle skal være en del av et fellesskap. Samtidig kan det være en utfordring å få dette fellesskapet til å fungere positivt for den enkeltes læring. Det er ikke alltid at utdanningssystemet klarer å tilrettelegge godt nok for det enkelte barns læring og utvikling. I Norge har vi et sentralt mål om at alle skal få tilpasset sin opplæring etter sine evner og forutsetninger. Det er ikke en enkel oppgave. Dette er blant

annet noe som Midtlyngutvalget peker på i sin rapport. (*Rett til læring, s. 14*)

Det er også en økende tendens til at de ordinære skolene (mainstream skolene) i større grad har segregerende tiltak eller gruppeorganisering av barn med særskilte behov. Det foregår med andre ord kanskje en skjult segregering mange steder.

Utfordring: Ulikhet i tilbudet

I Norge er arbeidet med tidlig innsats svært forskjellig fra kommune til kommune. Det foregår et godt arbeid i mange barnehager, skoler og kommuner, men det er nok dessverre slik at ikke alle kan regne med å få det samme kvalitative tilbudet uansett hvor de bor i landet. Vi er derfor opptatt av å skape likeverdige tilbud for alle.

Utfordring: Koordinert og samordnet innsats

En annen utfordring som vi har er koordinering av de ulike kommunale og statlige hjelpetjenestene for barn og unge.

Det er i dag mange tjenester som avhjelper deler av barnets og familiens behov. Dette fører til at familien må oppsøke mange institusjoner og aktører for å få nødvendig hjelp.

Ledelsen i barnehagene og skolene har her et særlig ansvar for at barnehagen er organisert og forberedt til å samarbeide med det aktuelle hjelpeapparatet. Men kompetanse om samarbeid med andre institusjoner og fagprofesjoner er også noe som den enkelte arbeidstaker i barnehager og skole må inneha og være opptatt av å få.

Tidlig identifisering og en rask, samordnet, tverrfaglig og tverretattlig hjelp og innsats lokalt er et overordnet mål.

Betydning av personalets kompetanse og holdninger

Vi bruker hvert år mye ressurser til undervisning, utredning og veiledning innenfor det spesialpedagogiske feltet i både barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

Da er det viktig at disse ressursene brukes på den mest effektive og riktige måten for det enkelte barn. Kompetanse blir da helt avgjørende for at ressursene utnyttes best mulig. Personalets faglige og personlige kompetanse er barnehagens og skolens viktigste ressurs.

Førskolelærers/lærers faglige skjønn og holdninger er sentral. Jeg har reist mye i Norge og snakket med foreldre som har barn med nedsatt funksjonsevne/særskilte behov og derfor behov for

særskilt støtte og hjelp. Tilbakemeldinger jeg får er ofte at det ikke er de formelle rettighetene og mangel på ressurser som er det største problemet.

Ofte er det kompetanse og ikke minst holdninger til den enkelte pedagog, lærer eller assistent som er avgjørende for om barnet får et godt opplæringstilbud. Jeg har hørt mange solskinnshistorier/suksesshistorier fra foreldre som roser en spesiell lærer, pedagog eller assistent for å ha en grunnleggende løsningsorientert og positiv holdning til sine barn og elevers muligheter til utvikling og læring.

Jeg har derfor tro på at den positive og profesjonelle arbeidstaker er løsningen på mange av de utfordringene som barn med særskilte behov møter i barnehagen og skolen.

Behovet for spesialpedagoger

Midtlyngutvalget peker på at nasjonen trenger spesialpedagoger med kompetanse og undervisningspraksis fra skole og barnehage. Dette har spesialpedagoger med lærerutdanningsbakgrunn, mens spesialpedagoger med bachelor i spesialpedagogikk ikke nødvendigvis har det. Disse går også inn i stillinger i PP-tjenesten uten å kjenne godt nok til situasjonen i skolen. Kandidater med bakgrunn fra

lærerutdanning har dermed mange av de kvaliteter som utvalget (og markedet) etterlyser hos spesialpedagoger.

Det blir derfor en sentral problemstilling i det videre arbeidet å finne den passende balansen med å utdanne nok spesialpedagoger som har relevant kunnskap og erfaring med barnehage- og skoleorganisasjonen.

PPT sin framtidige rolle og muligheter

PPT vil fortsatt være en viktig lokal aktør for å sikre at barn og unge får et likeverdig og tilfredsstillende opplæringstilbud. Jeg vil her komme med 3 retningsgivende visjoner for PPT, som jeg vil utfordre kommunene til å arbeide med og konkretisere nærmere:

For det første: PPT skal sammen med det øvrige lokale hjelpeapparatet og andre instanser bidra til **helhet og sammenheng** i tiltak overfor barn og elever som trenger ekstra tilrettelegging og hjelp.

Hvorfor? Fordi Midtlyngutvalget blant annet peker på at det kan være en utfordring å sikre helhet og sammenheng i tiltak overfor barn og elever. Barnehage og skole er den arenaen hvor alle barn

er innom i løpet av sitt liv. Det er derfor avgjørende at personalet i barnehager og skoler har kompetanse til å oppdage barn og elever som trenger ekstra hjelp, og vite hvem man skal henvende seg til. Barnehagene, skolene, PPT og det øvrige lokale hjelpeapparatet bør derfor ha en strategi for hvordan kompetansen skal bygges og heves i de ulike tjenestene.

PPT bør også være opptatt av å skape helhet i samarbeid med det øvrige lokale hjelpeapparatet. Det viser seg også ofte at overganger til nye barnehager og skoler, eventuelt kommuner dersom foreldre flytter, kan være problematiske for barn med særskilte behov. PPT kan oppleve at det er vanskelig å få god nok oversikt over det tilbudet den nye skolen kan gi. Derfor er det viktig at PPT har god kontakt med de personene som har oversikt over ressurs- og kompetansefordelingen på skolen, for eksempel rektor eller sosial- og yrkesrådgiverne.

Midtlyngutvalget peker også på at PPT bør få bedre mulighet til å samarbeide med barnehabiliteringen (HABU) og barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker (BUP) i spesialisthelsetjenesten. Utvalget mener at en henvisningsrett for PP-tjenesten til disse viktige samarbeidspartnere på statlig nivå,

vil bedre mulighetene til å sikre god sammenheng mellom tjenester som ytes på kommunalt og statlig nivå.

Kunnskapsdepartementet holder for tiden på å følge dette forslaget opp i forbindelse med oppfølgingen av Flatøutvalget som leverte sin NOU 2009:22 *Det du gjør, gjør det helt*. Vi har foreløpig ikke konkludert på dette punktet.

For det andre: PPT skal sammen med **barnehagen og skolen arbeide forebyggende** for å forhindre at det oppstår særskilte problemer knyttet til barn og elevers utvikling og læring.

Hvordan? Midtlyngutvalget peker på at PPT bør ”tettere på” barnehager og skoler. Tettere på kan i denne sammenhengen bety ulike ting. PPT må styrke tilstedeværelsen i barnehager og skoler og inngå i kontinuerlig, målrettet og forpliktende samhandling med disse institusjonene. Tanken er at PPT har kompetanse og erfaring med å hjelpe barnehager og skoler med å forhindre at det oppstår særskilte problemer knyttet til barn og elevers utvikling og læring. PPT kan bidra til å gi råd og veiledning i klasseledelse, skoleledelse og bidra med særskilte didaktiske tips og ideer.

PPTs ansvar for å drive med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling bør knyttes til saker hvor barn/elever sliter med å finne seg til rette i barnehagen/skolen, har særskilte behov eller ikke får et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen. Man kan ikke forvente at PPT skal overta skoleledelsen sitt ansvar med å utvikle skolen som organisasjon. For eksempel ved å arbeide i og gi råd i gjennomføringen av ulike skoleutviklingsprosjekt, endringsprosesser og gi råd om konflikthåndtering mellom lærere. PPTs ansvar for å hjelpe skolen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling må konsentrere seg om å legge opplæringen bedre til rette for elever med særlige behov.

Nordlandsforskningens rapport fra 2009 viser til at PPT opplever at de er i et krysspress hvor PPT selv ønsker å arbeide mer systemisk og bistå barnehager og skoler med organisasjonsutvikling enn det de makter i dag. Skolelederne derimot er mest opptatt av å få hjelp knyttet til enkeltbarn, og derfor ønsker at PPT skal prioritere arbeidet med den individuelle sakkyndige vurderingen.

For det tredje: PPT skal sammen med barnehagen og skolen bidra til at det **settes inn tiltak raskt** når det avdekkes at barn og elever trenger ekstra tilrettelegging og hjelp.

Hvorfor er dette så viktig?:

Tidlig innsats er en hovedstrategi. Det er i dag for lang ventetid hos enkelte PP-tjenester. Dette fører til at enkelte tiltak for barn/elever med særskilte behov kan ta for lang tid å få på plass. Det kan også være at barnehager og skoler blir avventende med å innføre tiltak når barnet/eleven er henvist eller vurderes henvist til PPT. Man venter på å iverksette tiltak til den sakkyndige vurderingen foreligger. Dette kan føre til for sen innsats. Det må derfor være et mål at PPT skal være mer tilstede i læringsmiljøsituasjonen og klasseromssituasjonen for å diskutere alternative tiltak/strategier som kan iverksettes raskt uten at det nødvendigvis må resultere i en sakkyndig vurdering eller enkeltvedtak. PPT må også hjelpe barnehagene/skolene til å vurdere i hvor stor grad læringsmiljøet til barnet/eleven bidrar til læringsproblemer.

Den sakkyndige vurderingen danner grunnlaget for et eventuelt enkeltvedtak som skal gi barnet/eleven spesialpedagogisk

hjelp/spesialundervisning og slik sikre at elever får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Den er et viktig element i rettssikkerheten til elevene og den bør være et viktig dokument for læreren som skal gjennomføre opplæringen, og for at barn under opplæringspliktig alder skal få nødvendig spesialpedagogisk hjelp.

En sakkyndig vurdering kan være et omfattende dokument og kreve høy kompetanse for den som skal utarbeide den. Vi har ikke undersøkelser som sier noe om den faglige kvaliteten på disse sakkyndige vurderingene. Det er ikke alltid PPT får muligheten til å gjøre de undersøkelsene og kartleggingene som er nødvendig. Årsaken trenger ikke nødvendigvis være dårlig fagkompetanse, men omfattende saksmengde som gjør det nødvendig å rasjonalisere arbeidet. Med omfattende saksmengde menes både mange enkeltsaker og omfattende saker. Mange barn har allerede en omfattende saksmappe i tidlig alder. Når eleven starter i videregående opplæring kan mappen ha et omfang som kan være en utfordring for saksbehandler å forholde seg til. Det er derfor viktig at den PPT-ansatte har god kompetanse til å sortere og vurdere hvilke opplysninger og videre utredninger som er nødvendig.

Den sakkyndige vurderingen må også være så klar og konkret at den som skal gjøre enkeltvedtaket forstår hvilke tiltak PPT foreslår.

Man må videre unngå at den sakkyndige vurderingen kun dreier seg om antall timer til spesialundervisning. Hva som kan gjøres av tiltak i elevens læringsmiljø bør få større oppmerksomhet. Det bør derfor være en god skikk at PPT har "leveringsmøter" med den enkelte barnehage og skole, eventuell kommune, når den sakkyndige vurderingen er ferdig utarbeidet. Formålet er å gjennomgå PPTs vurderinger slik at det ikke er tvil om hvilke råd PPT gir.

Statpeds framtidige rolle og muligheter i NOU 2009:18:

Midtlyngutvalget kommer med flere forslag om den framtidige organiseringen til Statped. Jeg vil her kort oppsummere hovedtrekkene:

- Statped organiseres i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetakenes regionsstruktur.
- SEAD (Samisk spesialpedagogisk støtte) tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for samisk spesialpedagogisk støtte.

- Regionsentrenes oppgaveportefølje skal innbefatte spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende og sammensatte lærevansker.
- Sentrene/avdelingene for sammensatte lærevansker avvikles i sin nåværende form. 30 av 145 årsverk overføres til de regionale spesialpedagogiske sentrene for å ivareta behovet for kompetanse innenfor områder med lav forekomst knyttet til omfattende sammensatte lærevansker.
- Med bakgrunn i reduserte behov foreslår utvalget å avvikle de statlige hørselsskolene på grunnskolenivå etter hvert.

Disse forslagene må ses i sammenheng med følgende forslag om PPT:

- Det etableres et nasjonalt utviklingssenter for PP-tjenesten, underlagt Utdanningsdirektoratet, med faglig tilknytning til et universitet eller høgskole. Sentret gis en økonomisk ramme på ca. 6 fagårsverk – 8 mill. kroner.
- Det etableres et femårig kompetansehevingsprogram for PP-tjenesten og tjenesten samarbeidspartnere med en økonomisk ramme på ca. 50 mill. kroner per år.

- Etter at de foreslåtte tidsbegrensede tiltakene, brukes de frigjorte midlene til å styrke PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner. Partene avtaler nærmere hvordan dette skal skje.

Statpeds framtidig rolle og muligheter slik

Kunnskapsdepartementet ser det:

Dette er et spørsmål vi arbeider mye med for tiden i departementet. Og samtidig foregår det prosesser i Statpedsystemet som vil kunne føre til endringer i organisering og sammensetning av fagkompetanse. På bakgrunn av et eget initiativ fra sentrene selv, har Møller kompetansesenter og Trøndelag kompetansesenter startet en prosess om å slå sammen de to sentrene. Og Kunnskapsdepartementet har godkjent at en slik prosess kan startes. Dette viser at Statped er i endring og at det er et behov for mer samarbeid mellom sentre.

Vi har foreløpig tatt få beslutninger om den framtidig organiseringen. Men når statsbudsjettet legges fram tirsdag 5. oktober vil noen signaler om Statpeds framtidige rolle presenteres. Jeg vil ikke gå videre på dette her, vi må her vente til neste tirsdag.

Men uansett vil Statped være en viktig brikke i det spesialpedagogiske støtteapparatet, og jeg vil peke på 2 mål som vil være viktig for Statped i framtiden:

Mål 1: Statped skal være en tydelig og tilgjengelig tjenesteleverandør på spesialpedagogisk støtte til kommuner og fylkeskommuner.

Hvorfor dette målet? Kommunene/fylkeskommunene har ansvar for all opplæring. Det er imidlertid noen barn og elever som har særskilte behov som gjør at kommunene ikke har kompetanse til å gi god opplæring til disse. Det er viktig å ha et statlig støtteapparat som kan bistå kommunal sektor i slike tilfeller. For at det statlige støtteapparatet skal fungere best mulig og mest mulig effektivt, er det viktig at det har en tydelig profil og en klar strategi for hvilke områder det skal gi bistand på. Det er likevel nødvendig at systemet er dynamisk og at det tas høyde for nye fagområder og behov for spisskompetanse som vil komme i framtiden.

Det er avgjørende at ansatte i barnehager, skoler, PPT og andre hjelpeinstanser kjenner til Statped og hvilken kompetanse og

bistand de kan tilby. Derfor er det viktig at Statped gjør seg synlig overfor alle kommuner og fylkeskommuner. For at kommunene/ fylkeskommunene skal kunne planlegge tilretteleggingen rundt en elev på best mulig måte, er det viktig at Statped avklarer raskt om de kan yte bistand og hvilke tjenester de kan tilby.

Det er viktig at brukernes behov er i sentrum, og brukernes behov er ofte komplekse. For å kunne se sammenhengen mellom de ulike utfordringene brukerne har, er det viktig at ulike fagfelt med ulik spisskompetanse samarbeider i større grad enn i dag. Det er også nødvendig å ha et samarbeid og en avklart arbeidsdeling med andre 3. linjetjenester, f.eks. innen helse, slik at Statped kan gi best mulig tjenester til opplæringen.

Midtlyngutvalget påpeker at det i dag er til dels overlappende ansvar og oppgaver mellom Statped og tjenesteleverandører i andre sektorer. Bedre samarbeid mellom ulike fagfelt i Statped og bedre samarbeid og klarere arbeidsdeling mellom Statped og andre tjenester, vil bidra til at Statped kan være en tydelig tjenesteleverandør som er tilgjengelig/”tett på” i de situasjonene

hvor det er særskilte opplæringsbehov som vi ikke kan forvente at kommunene selv har kompetanse til å ivareta.

Mål 2: Statped skal arbeide med aktuell forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) på det spesialpedagogiske feltet.

Hvorfor dette målet? Statped er en aktør i skjæringspunktet mellom praksis og forskning. Dette gir en unik mulighet til å ha oversikt og kunnskap om hvilke behov for kunnskap som finnes i sektoren. Det kan dreie seg om store, høyfrekvente vanskeområder der det mangler forskning på best praksis, eller det kan dreie seg om svært lavfrekvente vansker der fagmiljøene er så små at ny forskning ofte ikke blir prioritert. Statped bør fortsatt arbeide for og bidra til at det forskes på områder hvor praksisfeltet har behov for kunnskapsutvikling.

Mange problemstillinger innenfor spesialpedagogikken er så lavfrekvente at det er vanskelig å skape og opprettholde et bærekraftig forskningsmiljø som ivaretar de behov praksisfeltet har for kunnskapsutvikling på området. De nordiske landene har felles utfordringer når det gjelder dette på grunn av det relativt lave befolkningsgrunnlaget i disse landene. Samtidig har de nordiske landene mange fellestrekk og til dels et språkfelleskap

som gjør det hensiktsmessig å samarbeide. Jeg tror derfor at de nordiske landene bør samarbeide om FoU-arbeid innenfor spesialpedagogikken for å kunne ha levedyktige forskningsmiljøer på de små fagområdene.

Avslutning:

For at våre barn og unge skal få gode utviklingsmuligheter og en tilfredsstillende opplæring er det helt avgjørende at barnehager, skoler, PPT og det statlige støtteapparatet samarbeider om felles mål. Ansvarer ligger hos kommunene, men staten skal gjøre sitt for å bidra til tjenester, veiledning og kompetanse som kommunene trenger for å løse oppgaven. I løpet av 2011 vil vi komme med en stortingsmelding som svarer på mange av utfordringene som Midtlyngutvalget peker på. Men jeg vil samtidig advare sterkt mot en "vente og se holdning" blant barnehageeiere, skoleeiere, PPT-ansatte og ansatte i Statped. Den kommende meldingen vil inneholde noen strategier og virkemidler. Men de sterkeste og mest effektive virkemidlene besitter dere som sitter i salen her i dag. Den innsats og kompetanse som dere har er helt avgjørende. Og den er avgjørende i dag! Lykke til med konferansen og gode faglige diskusjoner!